

2020-02-24

Diarienummer: 19-246

Mattias Svanold

08-678 55 24

Mattias.svanold@bredbandsforum.se

Så kan efteranslutningar av hushåll, företag och fastigheter till fibernätet främjas

Inledning

Bredbandsforums kansli har undersökt hur frågor om efteranslutningar till fibernätet hanteras strategiskt på kommunal och regional nivå, och lämnar i denna rapport rekommendationer på förbättringsområden. En förutsättning för att bedriva ett strategiskt arbete med att främja bredbandsutbyggnad är tillgången till relevant kartläggningsdata. Bredbandsforums kansli har därför även undersökt befintlig kartläggningsdata och statistik om bredbandsutbyggnad i syfte att förstå hur den kan användas som underlag för hantering av efteranslutningsfrågor, samt lämnar rekommendationer på förbättringsområden. Undersökningen är en fortsättning på arbetet i Bredbandsforums dialoggrupp om efteranslutningar, och Bredbandsforums kanslis rapport ”*Utmaningar med att efteransluta fastigheter, hushåll och företag till fibernät*”¹, och avgränsar och definierar efteranslutningsbegreppet på det sätt som beskrivs i den tidigare rapporten.

Analysen och rekommendationerna i denna rapport bygger delvis på kunskap från rapporter som Bredbandsforum och Post- och telestyrelsen (PTS) tidigare producerat om utbyggnaden av fiber till enfamiljshus och om frågor som berör efteranslutningsproblematik. Analysen bygger även på en genomläsning av Sveriges regionala bredbandsstrategier, samt 30 kommunala bredbandsstrategier från olika delar av landet. Bredbandsforums kansli har även intervjuat olika aktörer med insyn i hur efteranslutningsfrågor hanteras; nätägare och operatörer, kommunala representanter och bredbandssamordnare, Post- och telestyrelsen, samt genomfört en workshop med de regionala bredbandskoordinatorerna. Rekommendationerna i denna rapport är dock Bredbandsforums kanslis egna, och bör ses i relation till att det kan behövas ytterligare finansiering eller specifika uppdrag för att genomföra, exempelvis rekommendationerna som riktar sig till PTS.

---

¹ Bredbandsforum, ”Utmaningar med att efteransluta fastigheter, hushåll och företag till fibernät” (2019), bredbandsforum.se/nyheter/efteranslutningar

Varför är efteranslutningsfrågor strategiskt viktiga?

Efteranslutningar är en nyckelfaktor för samhällets digitalisering

Det har forskats på vilka positiva socio-ekonomiska effekter en högre fiberpenetration medför. Bland annat lyfter OECD i en rapport fram fördelar som exempelvis ett minskat bilåkande, en högre sysselsättningsgrad, och mer företagande.² Många av de positiva effekter som lyfts fram i forskningen möjliggörs av den faktiska anslutningen till fibernätet³, och det är oklart i vilken grad ett hushåll eller företag som finns i närheten av ett fibernät, men som saknar en faktisk anslutning, bidrar.

När ett område har täckts av ett finmaskigt fibernät som syftar till att ansluta enskilda fastigheter – ett accessnät – finns det enligt Post- och telestyrelsen små möjligheter för nya nätägare att etablera sig i området⁴, då det oftast finns både praktiska och ekonomiska skäl till varför en paralleletablering av accessnät inte är realistisk. En fortsatt ökning av antalet anslutna hushåll och företag i redan fibertäckta områden kommer därför bero på den befintliga nätägarens ansträngningar att förtäta och efteransluta till det egna nätet.

Efteranslutningar till ett befintligt accessnät realiserar alltså den fulla potentialen i den stora investering som en utbyggnad av fibernät innebär, och är dessutom den enda praktiska möjligheten för hushåll och företag i dessa områden att anslutas till fibernätet. Ett hushåll eller företag som finns i närheten av ett accessnät men inte vill eller kan få till stånd en faktisk anslutning är därför en betydande samhällsekonomisk alternativkostnad. Särskilt i de fall nätägaren har investerat i att dimensionera nätet och förbereda avlämningspunkter och kanalisation för tillkommande anslutningar.

I intervjuer med de regionala bredbandskoordinatorerna och kommunala företrädare lyfts den offentliga sektorn fram som den största förloraren på denna orealiserade potential, snarare än nätägaren eller det enskilda hushållet eller företaget. Det är sannolikt att offentliga verksamheter kommer ha ett stort behov av att alla har tillgång till en framtidssäker infrastruktur – i någon form – för att effektivt kunna verksamhetsutveckla genom digitalisering.⁵ Flera regionala bredbandskoordinatorer menar att en anledning till att frågan inte har lyfts fram i strategier och handlingsplaner är att det saknas goda exempel på efteranslutningar kan hanteras som politisk eller strategisk fråga.

- *Slutsats: Ju fler hushåll och företag som efteransluts till accessnätet i ett område desto bättre; för de enskilda hushållen och företagen, för nätägaren och för samhället.*
- *Slutsats: Det ligger i det offentligas intresse på lokal, regional och nationell nivå att efteranslutningsfrågor hanteras strategiskt i syfte att främja möjligheterna till efteranslutning.*

---

² OECD, "Development of High-speed Networks and the Role of Municipal Networks" (2015), www.oecd-ilibrary.org

³ Bredbandskalkylatorn är ett verktyg som ger en indikation på vilka effekter man kan förvänta sig när man bygger ut fiber i en kommun, www.bredbandsnyttan.se

⁴ PTS-ER-2016:13, "Rapport om fiberutbyggnaden till enfamiljshus" (2016), www.pts.se

⁵ Bredbandsforum, "Infrastruktur för digitalisering" (2019), www.bredbandsforum.se/avslutade-arbetsgrupper

Efteranslutningar hanteras inte enhetligt av nätägare

I diskussioner med nätägare och nätbyggare kallas ofta summan av möjliga efteranslutningar till fibernätet i ett område för eftermarknaden. Eftermarknaden är en naturlig del av varje fiberutbyggnadsprojekt, då andelen hushåll och företag som ansluts i utbyggnadsfasen oftast varierar mellan 65 till 85 procent. Nätägare och nätbyggare med ekonomiska incitament och finansiella krafter att vidareutveckla sitt nät anser att det oftast finns goda möjligheter att arbeta vidare med eftermarknaden under åren som följer utbyggnadsprojektets avslut. Efter två till tre eftermarknadskampanjer med ett par års mellanrum kan anslutningsgraden ha ökat med exempelvis 10 till 15 procent. De flesta nätägare som Bredbandsforums kansli intervjuat – oavsett om de ägs privat eller offentligt – menar dock att en anslutningsgrad på mellan 90 och 95 procent i ett område är vad man kan förvänta sig som realistisk högsta anslutningsgrad inom en överskådlig framtid. Vid en så hög anslutningsgrad är det ekonomiska underlaget för att kunna genomföra en bred eftermarknadskampanj oftast för svagt, och dessutom anses det vara osannolikt att hushåll eller företag som valt att inte ansluta sig vid två eller tre tillfällen nu ändrar sig. Så kallade enstycks-kunder som även utan de stordriftsfördelar som anslutningar i serieproduktion medför själva kan bära projekterings-, grävnings- och anslutningskostnader är dock möjliga att efteransluta även i dessa områden.

Bredbandsmarknaden är i ständig utveckling och förutsättningar kan förändras i och med exempelvis nya anläggningsmetoder. Men sett ur horisonten i den nationella bredbandsstrategin, där målen sträcker sig till år 2025, anser Bredbandsforums kansli att nätägarnas och nätbyggarnas antaganden om realistiska anslutningsnivåer är rimliga.

Alla nätägare har dock inte upparbetade processer för efteranslutningar. En regional bredbandskoordinator som intervjuades hävdade att vissa aktörer som hittills har haft fullt fokus på utbyggnad i nya områden nu i eftermarknadsfasen brister i exempelvis processer för paketering av erbjudande, kampanjer, offertgivning, försäljning och upphandling av entreprenör. En del nätägare som till exempel vissa fiberföreningar har inte heller organisatoriska eller ekonomiska incitament för att överhuvudtaget arbeta med eftermarknaden och att förtäta accessnätet. Andra fiberföreningar har dock en stor kompetens och energi i efteranslutningsfrågor och arbetar aktivt med att förtäta accessnätet.⁶

Som Bredbandsforums kansli slog fast i rapporten *”Utmaningar med att efteransluta fastigheter, hushåll och företag till fibernät”*⁷ beror även möjligheterna för fiberanslutning till stor del på hur förberedelser för efteranslutningar kravställdes i utbyggnadsfasen. Sammanfattningsvis kommer arbetet med att efteransluta hushåll och företag till fibernätet bedrivas mer aktivt av vissa nätägare än andra.

---

⁶ Fiberföreningar som fått stöd genom landsbygdsprogrammet (2014-2020) ska ha säkerställt att det är möjligt att ansluta alla fastigheter med fastboende i området. Det ska finnas tillräckligt utrymme i noder och tillräckligt dimensionerad kanalisering för tillkommande anslutningar. Däremot har det inte varit ett krav att förbereda kanalisering till tomtgräns för att få stöd – dock finns det exempel på föreningar som gjort dessa förberedelser ändå. – Byanätsforum, webinarium om efteranslutningar (2019), www.byanatsforum.se/webbinarium

⁷ Bredbandsforum, *”Utmaningar med att efteransluta fastigheter, hushåll och företag till fibernät”* (2019), bredbandsforum.se/nyheter/efteranslutningar

- *Slutsats: Alla enfamiljshushåll i fibertäckta områden i eller utanför tätort kommer inte att anslutas till fibernätet inom överskådlig framtid, även i de fall fiber finns relativt nära och nätägare arbetar aktivt med eftermarknadskampanjer. I den stora majoriteten av områden där det finns accessnät är en realistisk högsta anslutningsgrad bland enfamiljshushåll 90-95 procent.*
- *Slutsats: En kartläggning av områden där accessnätets ägare av olika anledningar inte har förmågan eller viljan att aktivt arbeta med att efteransluta hushåll och företag, skulle kunna utgöra ett underlag för strategiskt främjandearbete för efteranslutningar på lokal och regional nivå.*

Efteranslutningar hanteras ännu inte strategiskt på lokal, regional eller nationell nivå

Ett flertal av de regionala bredbandskoordinatorerna och kommunala bredbandssamordnare som Bredbandsforums kansli intervjuat menar att efteranslutningsfrågor redan är aktuella i många delar av landet, och att de snabbt växer i betydelse. I takt med att allt fler områden blir utbyggda har många aktörer inte längre fullt fokus på utbyggnad i nya områden. Två av tre regionala bredbandskoordinatorer tror att de själva inom en snar framtid kommer att spela en aktiv roll i att samordna och vägleda aktörer i efteranslutningar till fibernätet, men att det inte är helt tydligt hur denna samordning eller vägledning kan gå till.

De regionala bredbandskoordinatorerna upplever att fler kommuner börjar närma sig de utbyggnads mål som antagits i strategier. Och ju längre man kommit, desto mer intresserade är man på tjänstemannanivå av efteranslutningsfrågor och att analysera hur situationen ser ut lokalt. Är näten förberedda för efteranslutningar? Hur ser nätägarnas planer ut? Hur har betalningsviljan eller förmågan förändrats i de områden som kan bli föremål för eftermarknadskampanjer? Hur kan en bredbandssamordnare påverka? Den samlade bedömningen är dock att dessa och andra frågeställningar ännu inte hanteras strategiskt, i exempelvis politiskt beslutade strategier och handlingsplaner, varken på kommunal och regional nivå.

I arbetet med denna rapport har Bredbandsforums kansli genomfört ett antal politiskt beslutade kommunala bredbandsstrategier, samt alla regionala bredbandsstrategier, för att få en bild av hur efteranslutningsfrågor hanteras. Av 30 genomförda kommunala bredbandsstrategier innehåller inget dokument specifika resonemang om efteranslutningsfrågor, eftermarknaden eller mål för förtätning av accessnäten i kommunen. Detta kan delvis bero på att en majoritet av aktuella kommunala bredbandsstrategier i Sverige antogs under åren 2012-2016, och utformades ofta efter den dåvarande nationella bredbandsstrategin, som inte heller innehöll några direkta resonemang om eller målsättningar för efteranslutningar. Den stora majoriteten av aktuella bredbandsstrategier i Sverige har också angivit år 2020 som horisont – det är då kommunens beslutade utbyggnads mål bör vara uppnådda.

Alla Sveriges regioner har politiskt beslutade bredbandsstrategier och i vissa fall handlingsplaner. Även i dessa regionala dokument finns ett tydligt utbyggnadsfokus, och endast ett fåtal för ett kompletterande resonemang om målsättning för

efteranslutningar i redan fibertäckta områden. Den region som tydligast lyfter in dessa frågeställningar är Region Dalarna. I regionens bredbandsstrategi för åren 2019 – 2025 konstateras det att ”vidare förtätning inom tätort” kommer vara viktigt för att nå de övergripande bredbandsmålen. Strategin innehåller även åtgärds- och bevakningsområden för den regionala nivån, där anslutningskampanjer och förtätning anges som ett viktigt fokusområde, och att detta kan främjas ”genom att föra dialog om villkor och premisser för efteranslutningar”. Region Dalarnas strategiska resonemang om efteranslutningsfrågor skulle kunna utgöra en grund för diskussion om hur frågorna kan angripas på den regionala nivån. Mer än hälften av de regionala strategierna behöver även de uppdateras, eller strategiska frågor om bredbandsutbyggnad införlivas i andra regionala styrdokument, under år 2020.

- *Slutsats: Frågor om efteranslutningar hanteras i linjearbetet av kommunala och regionala samordningsfunktioner, men i en överväldigande majoritet av kommuner och regioner hanteras frågorna inte på en strategisk nivå – i exempelvis politiskt beslutade dokument och målsättningar.*
- *Slutsats: Det finns endast ett fåtal exempel på hur efteranslutningsfrågor kan hanteras i strategiska dokument av kommuner och regioner.*
- *Slutsats: Då majoriteten av kommunala och regionala bredbandsstrategier bör uppdateras under 2020 finns goda möjligheter att införliva efteranslutningsfrågor i dessa dokument.*

Statistik om efteranslutningar

Efteranslutning är ett svårgripbart begrepp

Vad kännetecknar en potentiell efteranslutning? Är alla fastigheter som inte är anslutna till ett accessnät men finns i närheten av ett fibernät att betrakta som en potentiell efteranslutning i statistiska analyser, eller bara vissa? Vem kan göra en sådan bedömning?

Om ett hushåll eller företag har tillgång till en fiberanslutning enligt PTS definition⁸ är förutsättningarna så pass lika andra hushåll och företag som har tillgång att dessa kan behandlas som en enhetlig grupp i en statistisk analys. Detta gäller inte de hushåll och företag som saknar tillgång, även inom den grupp som finns i närheten av en fiberansluten fastighet. Vissa accessnät är dimensionerade och förberedda för tillkommande anslutningar i området, vissa inte. Vissa hushåll och företag finns tillräckligt nära en användbar kanalisation att det inte behövs stora grävkostnader för en efteranslutning, vissa inte. Vissa hushåll och företag finns i ett område där olika aktörer som kan påverka situationen agerar på ett sätt som kan främja möjligheterna till en efteranslutning, vissa inte.⁹ Och hur dessa olika parametrar påverkar situationen måste bedömas på en glidande skala, det är exempelvis inte helt enkelt att bestämma vid vilket grävavstånd en efteranslutning är realistisk, då detta kommer skilja sig åt i olika delar av landet.

⁸ Tillgång till bredband definieras av PTS som att ett internetabonnemang på kort tid och utan särskilda kostnader kan beställas till adressen för en stadigvarande bostad eller ett fast verksamhetsställe. PTS-ER-2019:5, ”PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2018”, www.pts.se

⁹ Bredbandsforum, ”Utmaningar med att efteransluta fastigheter, hushåll och företag till fibernät” (2019), bredbandsforum.se/nyheter/efteranslutningar

Det finns alltså stora variationer i hur realistiskt det är att efteransluta olika hushåll och fastigheter till fibernätet, beroende på vilka specifika förutsättningar som föreligger. Många av dessa varierande förutsättningar bedömer kommunala och regionala företrädare bara vara möjliga att få en fullgod insikt i på en lokal nivå. Exempelvis går det inte att utläsa ur nationellt aggregerad statistik hur aktivt en mindre nätägare som bara agerar i en kommun avser hantera efteranslutningar till det egna nätet när den initiala utbyggnadsfasen är avklarad.

Nationellt aggregerad statistik över efteranslutningar kommer alltså i detta syfte enbart vara användbar till en viss grad. Det kommer vara värdefullt att kartlägga efteranslutningsadresser på en mer finkornig nivå, regional eller kommunal.

- *Slutsats: En bedömning av hur varierande förutsättningar påverkar möjligheterna till efteranslutning och en gradering av hur realistiska efteranslutningar är i olika områden eller till olika hushåll och företag kan bäst ske på kommunal eller regional nivå.*

Så kan befintlig data och statistik användas för att öka kunskapen om efteranslutningsadresser

PTS är den myndighet som bevakar och analyserar marknaden för elektronisk kommunikation i Sverige, och ansvarar för att följa upp målen i regeringens bredbandsstrategi. Då den nationella bredbandsstrategin inte innehåller mål för efteranslutningar till fibernätet samlar PTS inte in eller presenterar nationellt aggregerad statistik om specifikt efteranslutningar. PTS uppskattar dock hur stor andel av Sveriges hushåll och företag som är i närheten av ett fibernät genom att bedöma dess avstånd till närmaste adress med en faktisk fiberanslutning.¹⁰

Enligt denna statistik finns ca 16,6 procent av Sveriges enfamiljshushåll i närheten av ett fibernät, men saknar en faktisk anslutning till fibernätet. Det är okänt hur stor andel av dessa som är i närheten av ett fibernät på grund av att utbyggnad pågår i området, och alltså kan komma att anslutas på sikt, respektive hur stor del av dessa som inte anslöts av någon anledning då fibernät byggdes ut i respektive område. Bredbandsforums kansli har uppskattat att det år 2018 handlade om åtminstone 200 000 hushåll i Sverige, i en uträkning baserad på data från PTS bredbandskartläggning år 2017.¹¹

PTS ber även i olika sammanhang nätägare efter bedömningar av framtida utbyggnad, exempelvis om i vilka områden nybyggnation respektive förtätning av accessnätet kommer att ske, men denna typ av frågor lyder ofta inte under svarsplikt, och hur frågan ska besvaras tolkas ibland olika av de tillfrågade nätägarna. Det statistiska underlaget blir därför svårt att använda i syfte att öka kunskapen om efteranslutningar. Sveriges nätägare särskiljer ibland potentiella efteranslutningsadresser från adresser som inte är realistiska att efteransluta i sina respektive system, men huruvida en specifik adress anses vara en potentiell efteranslutning i nätägarens eget system är inte statistik som PTS samlar in.

¹⁰ PTS metod beskrivs i bilaga 1 till PTS-ER-2019, "PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2018", www.pts.se

¹¹ Bredbandsforum, "Utmaningar med att efteransluta fastigheter, hushåll och företag till fibernät" (2019), bredbandsforum.se/nyheter/efteranslutningar

Med hjälp av PTS enhet för marknadsanalys och statistik har Bredbandsforums kansli identifierat ett antal möjliga sätt att använda befintlig data i syfte att öka den översiktliga kunskapen om efteranslutningar och som skulle kunna användas som underlag för regionala och kommunala kartläggningar. Bland annat bör det vara möjligt att göra en uppskattning av i vilket tempo ett visst accessnät förtätas efter utbyggnadsfasen, att identifiera områden där det statistiskt sett inte sker efteranslutningar över huvud taget, samt prognosticera vilken anslutningsgrad som kan förväntas bland hushållen och företagen när bredbandsmålet 2025 uppnås.

I kommuner och regioner i Sverige sker även på många håll ett avancerat kartläggningsarbete, som ofta bygger vidare på PTS data om vilka hushåll och företag som har tillgång till en fiberanslutning, och kompletterar PTS data med insikt om lokala förutsättningar. Dessa kartläggningar kan användas som underlag för att identifiera insatsområden för att främja efteranslutningar. Det är viktigt att de regionala bredbandskoordinatorerna får ett fortsatt stöd från den nationella nivån i form av exempelvis detaljerad data på fastighetsnivå. Region Värmland har för Bredbandsforums kansli presenterat ett förslag om att genomföra en pilotstudie för att identifiera metoder för hur denna kartläggning skulle kunna anpassas för att identifiera områden där det inte sker efteranslutningar.

Rekommendationer angående statistik om efteranslutningar

- **PTS bör i kommande kartläggningsarbete samla in data som möjliggör för myndigheten att särskilja hushåll och företag där förutsättningar finns för en efteranslutning till fibernätet, från hushåll och företag där förutsättningar saknas.** Med hjälp av insamling av en ny datamängd, exempelvis data om vilka adresser som har fiber i absoluta närheten (s.k. homes passed), eller om vilka specifika adresser som nätägare anser vara möjliga att efteransluta, skulle PTS kunna redovisa en mer precis statistik, som vilar mindre på uppskattningar eller bedömningar. I förlängningen skulle det också möjliggöra för myndigheten att särskilja hushåll och företag som har förutsättningar för att efteranslutas till fibernätet utan större hinder, från hushåll och företag som finns i närheten av fibernätet men där hinder förekommer.
- **PTS kan med hjälp av befintlig data öka kunskapen om efteranslutningar på en nationellt aggregerad nivå.** I avsaknad av den datamängd som beskrivs ovan bedömer Bredbandsforums kansli att PTS befintliga statistik ändå kan användas för att öka kunskapen om efteranslutningsfrågor. Genom att identifiera områden där den första utbyggnadsfasen är slutförd, och undersöka hur den faktiska tillgången till fiber förändras över tid i dessa områden kan myndigheten svara övergripande på:
  1. I vilken takt hushåll och företag generellt sett efteransluts till fibernätet,
  2. Vid vilken anslutningsgrad som takten av efteranslutningar generellt sett saktar ned eller avstannar,
  3. Prognosticera hur den faktiska tillgången till fiberanslutning kommer se ut nationellt vid måluppfyllnad av bredbandsmålet 2025,
  4. Hur svaren på ovan frågor förändras om man särskiljer olika typer av nätägare, olika kommuner och regioner, eller områden med olika initial anslutningsgrad.

- **PTS kan med hjälp av befintlig data ta fram underlag som underlättar för en strategisk hantering av efteranslutningsfrågor.** I avsaknad av den datamängd som beskrivs i den första rekommendationen bedömer Bredbandsforums kansli att PTS kan ta fram underlag anpassat för Sveriges regionala- och kommunala samordningsfunktioner i deras strategiska hantering av efteranslutningsfrågor. Detta genom att:
  1. **Identifiera områden där det inte sker efteranslutningar.** Det finns områden – både i och utanför tätort – där ingen betydande förtätning i accessnätet har skett efter utbyggnadsfasen, eller där förtätningen har avstannat. Information om var dessa områden finns kan användas av regionala och kommunala samordningsfunktioner som underlag för kartläggning och främjandeinsatser.
  2. **Tillgängliggöra enfamiljshushållens tillgång till fiberanslutning i kommuner och regioner.** PTS presenterar idag endast en nationellt aggregerad siffra för vilken andel av Sveriges enfamiljshushåll som har tillgång till en fiberanslutning. Data som presenteras på regional och kommunal nivå innehåller både fler- och enfamiljshushåll. I syfte att kartlägga situationen och skapa en strategi för efteranslutningar kan en siffra som visar specifikt statistiken för enfamiljshushåll vara värdefull.
- **De regionala bredbandskoordinatorerna bör utforma en metod för kartläggning av efteranslutningsadresser på regional och kommunal nivå.** De regionala bredbandskoordinatorerna kan i det nationella nätverket fokusera på att gemensamt identifiera en metod för hur en kartläggning av områden där främjandeinsatser för efteranslutningar kan gå till, vilket stöd som behövs från den nationella nivån för att genomföra kartläggningen, och hur kartläggningen kan användas för att stödja kommuner i arbetet med efteranslutningsfrågor.
- **En regional pilotstudie bör genomföras.** Bredbandsforums kansli stödjer Region Värmlands förslag om att en pilotstudie bör genomföras av en region, eller Bredbandsforum i samarbete med en region, i syfte att stödja identifieringen av metod för kartläggning. Pilotstudien kan användas som koncepttest för exempelvis idéer om hur det är möjligt att mäta hur stor andel av eftermarknaden som kan anslutas till en kostnad som för nätägaren, det enskilda hushållet eller företaget, samt kommunen eller regionen kan anses rimlig, respektive för hur stor andel kostnaden inte kommer vara överkomlig
- **Fiberföreningarnas hantering av efteranslutningar bör kartläggas.** Över tusen ekonomiska föreningar som bygger bredbandsnät, även kallade fiberföreningar eller byanät, har varit aktiva i Sverige. Dessa står för en betydande andel av anslutningar till fibernätet på landsbygder i Sverige, och tillförlitlig information om hur frågor om efteranslutning till fibernätet hanteras av fiberföreningar saknas. Exempelvis skulle en aktör som Byanätsforum – ett nätverk för ekonomiska föreningar som driver bredbandsnät runt om i Sverige – kunna genomföra en enkätundersökning bland medlemmarna om hur efteranslutningar hanteras inom föreningen. Detta skulle vara ett värdefullt komplement till PTS insamlade data.

- **Nätägare bör proaktivt kommunicera med kommunala och regionala samordningsfunktioner om planerade eftermarknadskampanjer.** Det är i Sveriges nätägares eget intresse att proaktivt och transparentt kommunicera med kommunala och regionala samordningsfunktioner i hur nätägarna avser att hantera efteranslutningar till deras befintliga accessnät. Nationella nätägare bör erbjuda kommunala och regionala samordningsfunktioner kontaktvägar till personer med insikt i nätägarens arbete med eftermarknaden – i syfte att möjliggöra ett aktivt och effektivt främjandearbete.

Så kan efteranslutningar hanteras strategiskt

En politiskt beslutad bredbandsstrategi ger resultat

Strategisk planering för bredbandsutveckling på kommunal nivå har länge varit en viktig fråga för Bredbandsforum¹², och även PTS har slagit fast att kommunala bredbandsstrategier är ett viktigt verktyg för att främja bredbandsutbyggnaden i kommunen¹³. Utöver betydelsen av kommunala strategier poängterade Bredbandsforums Kommungrupp att regionala bredbandsstrategier är viktiga som utgångspunkt för kommunala strategier eftersom den innehåller en övergripande analys av tillgång, efterfrågan och utbyggnadsbehov i regionen.¹⁴ Nio av tio kommunala bredbandsstrategier stödjer också de ambitioner som lagts fast i den regionala bredbandsstrategin. Är strategin dessutom politiskt beslutad är den ett tecken på ett tydligare politiskt engagemang och ledarskap, vilket anses ge väsentligt bättre förutsättningar för framgång. Beredskap för att hantera och kunna påverka i olika frågor om bredbandsutbyggnad är därmed sämre i de kommuner som inte har en uppdaterad strategi och handlingsplan.

En kommunal bredbandsstrategi bör enligt PTS stötta kommunens vision och utvecklingsplaner, genom att visa på hur bredband kan skapa nytta för kommunens verksamheter och medborgare. För att få största möjliga effekt av en kommunal bredbandsstrategi bör den enligt PTS också kompletteras med en beskrivning av vilka aktiviteter som behöver genomföras för att nå kommunens mål, när de ska genomföras och hur genomförandet följs upp.

Efteranslutningsfrågor bör hanteras strategiskt på regional och kommunal nivå

Den offentliga sektorn kommer ha ett stort behov av att alla har tillgång till en framtidssäker bredbandsanslutning. Ju fler hushåll och företag som ansluts till redan utbyggda accessnät, desto bättre. Samtidigt hanteras efteranslutningsfrågor olika av olika nätägare och andra aktörer med möjlighet att påverka. Den regionala och kommunala nivån kommer vara i stort behov av att beskriva hur denna verklighet ska hanteras. Bland annat på grund av att det övergripande målet i den nationella bredbandsstrategin uppfylls av både faktiska anslutningar och hushåll och företag som

¹² Se exempelvis slutrapport från Bredbandsforums andra arbetsgrupp ”Utmaningar vid utbyggnad av bredband i hela landet” (2011), www.bredbandsforum.se/avslutade-arbetsgrupper

¹³ PTS-ER-2018:2, ”Kommuners roller på bredbandsmarknaden och undantag från den kommunala lokaliseringsprincipen” (2018), www.pts.se

¹⁴ Bredbandsforums, Kommungruppens slutrapport (2012), www.bredbandsforum.se/avslutade-arbetsgrupper

är i närheten av ett fibernät, och efteranslutningsfrågor därför inte är strategiskt centrala på nationell nivå. Även det kommande bredbandsstödet ser ut att utformas för att täcka in så många potentiella anslutningar som möjligt, och inte i första hand fokusera på hur många hushåll och företag som får en faktisk anslutning i utbyggnadsfasen.¹⁵ Kommuner och regioner kommer alltså spela en viktig roll i att aktivt stödja nätägare med arbetet att efteransluta hushåll och företag, genom olika typer av främjande- och samordningsinsatser.

Det ligger inte inom ramen för denna undersökning att identifiera exakt vilka dessa främjande- och samordningsinsatser kan vara eller hur de kan genomföras. Bredbandsforums kansli kan bara konstatera att det finns ett antal frågeställningar och ställningstaganden som kommer att behöva behandlas i en strategisk hantering av efteranslutningsfrågor. I diskussioner med kommunala och regionala företrädare har en mängd frågor utan självklara svar framkommit. Kan eller bör kommuner eller regioner hjälpa till med finansiering av efteranslutningar där de inte kommer till stånd på marknadsmässig grund? Hur kan resonemang om efteranslutningar kopplas till frågan om så kallade samhällsportar eller välfärdsportar? Hur bör man som kommun eller region värdera en fiberanslutning jämfört med andra typer av accesstekniker som radio- eller mobilnätslösningar? Dessa frågor har inte bara gemensamt att det inte finns självklara svar, utan även att svaren antagligen kommer att skilja sig åt mellan olika kommuner och regioner.

Majoriteten av politiskt beslutade bredbandsstrategier i Sverige kommer behöva uppdateras eller bredbandsfrågor införlivas i utvecklingsstrategier och handlingsplaner inom en snar framtid. Det finns här en god möjlighet för både regionala och nationella aktörer att verka för att frågor som hittills inte behandlats strategiskt i dessa dokument nu bör ta större plats. Detta gäller efteranslutningsfrågor, men även frågor om trådlösa accesstekniker, och resonemang om hur de hushåll och företag som trots alla ansträngningar ändå kommer att hamna utanför kan hanteras. Aktörerna i Bredbandsforum, exempelvis SKR och PTS, kan spela en aktiv roll i att vägleda i hur dessa i frågor kan hanteras strategiskt. Det bör även beaktas att regeringens digitaliseringsråd rekommenderade i sin lägesbild över bredbandsinfrastruktur att en diskussion initieras som fokuserar på konsekvenserna av att hushåll och företag inte ansluts till fibernätet trots att möjligheten finns.¹⁶

---

¹⁵ PTS-ER 20:02, "PTS förslag till investeringsstöd för bredband" (2020, www.pts.se/bredbandsstod)

¹⁶ Digitaliseringsrådet, "En lägesbild av digital infrastruktur" (2019), www.digitaliseringsradet.se

Rekommendationer om hur efteranslutningar kan hanteras strategiskt

- **Vid uppdatering av en kommunal eller regional bredbandsstrategi bör efteranslutningsfrågor hanteras.** Kommunala och regionala bredbandsstrategier eller andra styrdokument kan exempelvis kompletteras med:
  1. en beskrivning av hur efteranslutningar till fibernätet bidrar till kommunens eller regionens övergripande mål,
  2. vilka främjande- och samordningsaktiviteter för efteranslutningar som kan genomföras på kommunens eller regionens initiativ,
  3. en tydlig målsättning för vilken anslutningsgrad bland enfamiljshusen kommunen eller regionen vill nå i redan fibertäckta områden,
  4. resonemang om hur det faktum att inte alla hushåll och företag kommer att kunna anslutas till fibernätet inom överskådlig framtid kan hanteras.
- **De regionala bredbandskoordinatorerna bör ta fram exempel på hur efteranslutningsfrågor kan hanteras strategiskt.** De regionala bredbandskoordinatorerna kan i det nationella nätverket fokusera på att gemensamt identifiera hur bland annat de fyra ovanstående frågorna kan besvaras och införlivas i kommunala och regionala styrdokument, och vilken roll den nationella nivån kan spela i att stödja kommuner och regioner i arbetet med att strategiskt hantera efteranslutningsfrågor.
- **Kommunala och regionala bredbandsstrategier bör innehålla en konkret målsättning för efteranslutningar.** Det har visat sig vara värdefullt att på nationell, regional, och kommunal nivå besluta om procentuella mål för bredbandsutbyggnaden. Det kan underlätta i diskussioner om hur utbyggnaden kan främjas och ge samordningsfunktioner en tydligare riktning att arbeta mot. På motsvarande sätt bör det gå att besluta om en kommunal eller regional målsättning om procentuell anslutningsgrad i redan fibertäckta områden, i syfte att tydliggöra efteranslutningsfrågans vikt för samhällets digitalisering. En sådan målsättning bör vara möjlig att uppnå inom en överskådlig framtid, och utgå ifrån nationella och regionala bedömningar om realistiska anslutningsgrader.
- **Nationella aktörer bör bättre ta tillvara efteranslutningsfrågor i det arbete man redan bedriver för att främja bredbandsutbyggnad.** Efteranslutningsfrågor bör exempelvis vara föremål för vidare arbete inom Bredbandsforum, i arbetsgrupper eller i vidareutveckling av Bredbandsforums vägledningsprogram *Bredbandslyftet*. Efteranslutningsfrågor kan även tydligare hanteras inom ramen för PTS kartläggnings- och främjandearbete. SKR kan i arbetet med att vägleda kommuner och regioner i strategiskt bredbandsarbete tydliggöra betydelsen av att hantera efteranslutningsfrågor i främjande- och samordningsarbete.